

Η ΚΑΖΑΜΠΛΑΝΚΑ

Αλέξανδρος Ζούκας

Οι θρύλοι δημιουργούνται στην ύπαιθρο γι' αυτό κι οι κυβερνήσεις ταΐζουν την ύπαιθρο με θρύλους. Σύγχρονοι ή παλιοί, οι θρύλοι είναι πάντα ζωντανόι, ξεπηδούν σε κάθε ευκαιρία για να μας θυμίζουν τα ιδεώδη της φυλής, τις παραδοσιακές ή σύγχρονες αξίες, για να μας κρατούν εν τέλει όρθιους, ξυπνητούς απέναντι στη χαύνωση της ευημερίας, λειτουργούν όπως το «ενύπνιον του Σκιπάωνος».

Οδοιπορούσαμε καλοκαίρι, όπως όλοι εξάλλου κάποιες εποχές, πάντα τη νύχτα με τη δροσιά και την ημέρα ύπνο σε σκιερά μέρη κοντά σε πηγές ή λίμνες, πλούσιμο ρουχών, σωματική φροντίδα και τα λοιπά. Η ύπαιθρος μας μαγνήτιζε με τις μυρουδιές της, τις νυχτερίδες τις οπασίες, το δροσερό της ανασασμό. Με το συνοδοιπόρο φίλο μου πιάναμε ατέλειωτες κουβέντες για τα ονόματα των τόπων και το ιστορικό βάθος που υποδηλώνουν τη γλωρίδα που καθόρισε τον τρόπο ζωής των ζώων και των ανθρώπων, το πόσο τελικά απομακρύνθηκε ο άνθρωπος από την οικεία του οικολογία. Κι όλα βέβαια με ρεμβασμό, απολαμβάνοντας τον καφέ στη Λάρισα, το τσίπουρο στον Τύρναβο, τα σουβλάκια στην Ελασσόνα, το κρασάκι με το κεμπάπ στην Κρασιά. Τώρα, μετά από ένα δεκαήμερο περπάτημα, νύχτα πάντα διασχίζαμε το οροπέδιο της Δεσκάτης με κατεύθυνση προς δυσμάς –ανάμεσα Χάσια και Καμβούνια– τη Δεσκάτη Γρεβενών.

Ο δρόμος μια μακριά σχεδόν ευθεία, με ανοιχτή δεξιά στροφή. Τα φώτα απέναντι στο βάθος, μάλλον φορτηγού ακίνητου ή κινούμενου πολύ σιγά. Ήταν παράξενο, τα μάτια μας με το σκοτάδι είδαν με καχυποψία αυτή την μαλθακή μετακίνηση του φορτηγού, ωστόσο δεν δώσαμε σημασία εκείνη τη στιγμή. Από ώρα μας βασάνιζε η δίψα, όχι για νερό αλλά για μια παγωμένη μπύρα, μια στάση με μια μπύρα κι ένα τσιγάρο ήταν αυτό που επιθυμούσαμε διακαώς από νωρίς, η ώρα ήταν ήδη δύο μετά τα μεσάνυχτα.

Alexandre Zoukas est originaire de Thessalie. Installé à Larissa dans les années 80, il a créé et dirigeait encore récemment, les éditions départementales Ella, qui ont dans leur catalogue un grand nombre de titres d'ouvrages importants. Ses textes, à l'humour thessalien, ont été publiés dans divers journaux et revues d'Athènes et de Thessalie. Traduction : Isabelle Tloupas.

CASABLANCA

Alexandros Zoukas*

Les légendes naissent à la campagne, c'est pourquoi les gouvernements nourrissent la campagne de légendes. Qu'elles soient anciennes ou contemporaines, les légendes sont toujours vivantes, elles surgissent à toute occasion pour nous rappeler les idéaux du peuple, les valeurs traditionnelles ou plus actuelles, pour nous maintenir debout, éveillés face à la torpeur de la prospérité; elles fonctionnent comme « le songe de Scipion ».

Nous cheminions un été, comme on le faisait en d'autres temps, toujours de nuit pour la fraîcheur, et nous dormions durant le jour dans des lieux ombragés, près de sources et de lacs; lessive, toilette et le reste. La campagne nous aimantait, par ses odeurs, ses visions nocturnes, son souffle frais. Avec mon compagnon de route, nous avions des discussions sans fin sur la toponymie et la profondeur historique qu'elle révèle, sur la flore qui a déterminé le mode de vie des animaux et des hommes, et combien l'homme s'est éloigné de son milieu écologique originel. Et tout cela bien sûr en rêvassant aussi, en savourant un café à Larissa, un *tsipouro* à Tyrnavos, des *souvlakia* à Elasson, le *kebab* arrosé d'un petit vin à Krania. Et voilà qu'après dix jours de marche, de nuit toujours, nous traversions le plateau de Deskati vers l'ouest – entre Hassia et Kamvounia – dans la région de Grévéna.

La route était une longue ligne presque droite, avec un large tournant vers la gauche. Des lumières tout au bout, sans doute celles d'un camion immobile, ou avançant très lentement. C'était étrange, nos yeux habitués à l'obscurité voyaient avec méfiance ce branlement mou du camion, mais nous n'y avons pas vraiment prêté attention sur le coup. Depuis un moment, nous étions tourmentés par la soif, par l'envie, non pas d'eau mais d'une bière glacée. Une halte pour une bière et une cigarette, c'était ce que nous désirions ardemment, à deux heures du matin.

Βαδίζοντας λοιπόν για καλά μέσα στο οροπέδιο και περνώντας μια συστάδα βαλανιδιές στ' αριστερά μας είδαμε τα φώτα. Λαμπιόνια να αναβοσβήνουν διαδοχικά γράφοντας έτσι το περίγραμμα του κτιρίου, λάμπες «νέον» να σχηματίζουν την εικόνα της εισόδου όπου από πάνω δυα κοκκοφοίνικες επίσης με «νέον» δημιουργούσαν την αίσθηση τροπικές παραλίας. Η φωτεινή επιγραφή διέλυσε όλες μας τις απορίες, «Καζαμπλάνκα». Λευκό Σπίτι, σίγουρα παλαιότερα μαντρί, ηλεκτρικό ρεύμα με κτινοτροφικό τιμολόγιο, και σήμερα πιο αποδοτικότερη επένδυση, μπαρ με γυναίκες προς παριγοριάν των ιθαγενών και διερχομένων.

Μέσα στη φωταγία διακρίνονταν οι τσιμεντόλιθοι, χωρίς σοβά, οι τοίγχοι, το αυτοσχέδιο φουγάρο για τον εξαερισμό της αίθουσας, κι οι τουαλέτες, φυσικά έξω. Ήξερα από άλλα παρόμοια μαγαζιά, το ούισκι αποκαλούνταν «αγροτικό», από τη νταμιτζάνα πάντα, τα μπουκάλια ήταν για τη βιτρίνα. Τα φώτα συνέχιζαν την πορεία τους στον ίδιο νωχελικό ρυθμό.

Στρίψαμε αριστερά βαδίζοντας μέσα στο λιβάδι που μας χώριζε από την «Καζαμπλάνκα», ενώ με έκπληξη είδαμε τα φώτα να συγκλίνουν κι αυτά προς το μπαρ. Το σκηνικό μας άφηνε αδιάφορους, θα παίρναμε τις μύρρες και θα τις πίναμε σε μιά ήσυχη γωνιά, μακριά απ' τα λαμπιόνια και τους κακκοφοίνικες. Τα φώτα προχώρουσαν με κραδασμούς κι αυτά προς το μπαριτώρα ακούγονταν μηχανή φορτηγού να δουλεύει στο ρελαντί, η ελαφριά κατωφέρεια κινούσε το όχημα ενώ στην πορεία του δεν υπήρχε δρόμος, κι αυτό όπως κι εμείς κινούνταν πάνω στο φρεσκοκομμένο λιβάδι.

Απ' το μπαρ έφτανε εκκωφαντική η εκδοχή λαϊκότεροψης μουσικής, με ήχους κυνοτροφείου και παραδοσιακού σιδηρουργείου με φυσερό και αμόνι. Τα φώτα πλησιάζουν ενώ ακούγονται οι σουστές του φορτιγού σε κάθε βύθισμα ρόδας στο σαθρό έδαφος του λιβαδιού, η κατωφέρεια βοηθάει εμείς πλησιάζουμε, το φορτιγό πλησιάζει, τα τελευταία δεκαπέντε μέτρα, ο οδηγός πεσμένος πίσω στο κάθισμα, κοιμάται, τρέχουμε προς το φορτιγό, τα τελευταία πέντε μέτρα εκτρέπεται το όχημα, περνά σύρριζα στον τοίχο ένα αβαθές χαντάκι, μια αλλαγή κλίσης, ο δεξιός μπροστινός τροχός στο χαντάκι, γέρνει επικίνδυνα δεξιά, προς το λιβάδι, ο τροχός βγαίνει από το χαντάκι ενώ ταυτόχρονα πέφτει μέσα ο αριστερός, γέρνει βαθειά προς το μπαρ, δεν κατορθώνει να επανέλθει, πέφτει στον τοίχο, οι τσιμεντόλιθοι σκορπούν, μια τρύπα χάσκει δίπλα στην ορχήστρα. Βλέπουμε από την τρύπα τη «Νύχτα του Αγίου Βαρθολομαίου» στην ιλαροτραγική της εκδοχή.

Μένουμε άφωνοι, το φορτιγό ήταν γεμάτο γουρούνια, τα ζώα πετάγονται αλαλιασμένα στη μόνη διέξοδο που ήταν η τεράστια τρύπα στον τοίχο του μαγαζιού, χιμάνε στο εσωτερικό, κάποιος ούρλιαξε με τρώμο «Τα γρούνιααα», ένα μικρόφωνο σφύριξε με ένταση, κι αμέσως

Marchant donc à travers le plateau et dépassant une rangée de chênes sur notre gauche, nous avons vu les illuminations. Des lampions qui s'allumaient et s'éteignaient par intermittence, dessinant les contours d'un bâtiment; des néons cernaient l'entrée au dessus de laquelle deux cocotiers, tout en néons eux aussi, donnaient l'illusion d'une plage tropicale. L'enseigne lumineuse dissipa nos interrogations: *Casablanca*. La Maison Blanche, une ancienne bergerie sans doute, avec une facture d'électricité «spécial éleveur», devenue un investissement plus rentable, un bar avec des femmes, pour le réconfort des autochtones et des gens de passage.

Sous tous ces éclairages, on distinguait les parpaings sans crépi, le toit de tôle, le tuyau de cheminée improvisé pour l'aération de la salle, et les toilettes, bien évidemment à l'extérieur. Je savais, pour avoir fréquenté des établissements semblables, que le whisky était dit «rustique», toujours tiré d'une dame-jeanne, les bouteilles étant pour la vitrine. Les feux du camion continuaient leur route au même rythme indolent.

Nous avons tourné à gauche, pour traverser la prairie qui nous séparait du *Casablanca*, tandis qu'avec surprise nous voyions les lumières du camion se diriger aussi vers le bar. Le décor nous laissait indifférents, nous prendrions nos bières pour les boire dans un coin tranquille, loin des lampions et des cocotiers. Le camion avançait avec des soubresauts, on entendait à présent le moteur qui tournait au ralenti, la déclivité légère du terrain portait le véhicule puisqu'il n'existait pas de route tracée et que comme nous, il se déplaçait sur l'herbe fraîchement coupée.

Du bar, nous parvenaient les accents assourdissants d'une musique populaire, comme des aboiements de chenil et des sons de vieille forge avec soufflet et enclume. Puis les feux du camion se rapprochent et on entend les amortisseurs chaque fois que les roues s'enfoncent dans le sol meuble de la prairie; la pente nous aide, nous approchons, l'engin aussi, encore quinze mètres, le conducteur, renversé sur son siège, s'est endormi, nous courons vers lui, dans les cinq derniers mètres, le camion dévie, passe au ras du mur, un fossé peu profond, changement d'inclinaison, la roue avant droite dans le fossé, il penche dangereusement, la roue s'extrait du fossé tandis qu'au même moment c'est la roue gauche qui s'y enfonce, il verse du côté du bar, ne parvient pas à se redresser, s'écrase contre le mur, les parpaings s'éparpillent, un grand trou bée près de l'orchestre. Par l'ouverture, nous assistons à la nuit de la Saint Barthélémy dans sa version tragicomique.

Nous sommes sans voix, le camion était rempli de cochons, les bêtes se précipitent dans le désordre vers l'unique issue, le trou béant dans le mur, ils se ruent à l'intérieur, quelqu'un pousse un cri de terreur «Les cochons!», un micro émet un sifflement strident, et aussitôt après, le silence, on n'en-

σίγαναν τα πάντα, ακούγονταν μόνον οι βρυχηθμοί των γουρουνιών. Ένα ζώο σφήνωσε κάτω από την καρέκλα της κονσοματρίς, η κοπέλα με γάντια μαύρα μέχρι τον αγκώνα, τσιγάρο με πίπα και φόρεμα σχιστό, κατάλληλο για την περίπτωση, βρέθηκε να καλπάζει σαν Ινδή πριγκίπισσα στο θρόνο, στην πλάτη του ελέφαντα, ένα άλλο αφηνιασμένο όρμησε στο πάλλκο προσπαθώντας να φυλαχθεί μέσα στην «μπότα» του ντραμ, ο ντραμέρ έμεινε με τις μαγακέτες στα χέρια ενώ μπροστά του δεν έμεινε τίποτα, δύο τρία γουρούνια μπήκαν μέσα από την μπάρα, η κοπέλα σάλταρε με αξιοζήλευτη σβελτάδα πάνω από τη μπάρα, αλλά για κακή της τύχη προσγειώθηκε στην πλάτη διερχόμενου κάπρου ο οποίος όταν αισθάνθηκε την εκ των άνωθεν επίθεση χίμηξε κάτω από το πρώτο τραπέζι φυσικά η κοπέλα πέρασε από πάνω παρασέρνοντας τους τρεις αποσβολωμένους θαμώνες στο πάτωμα μαζί με τα ποτά, τα γουρούνια και το κακό το συναπάντημα.

Η επίθεση διήρκησε μερικά λεπτά, τα γουρούνια από κάποια έξοδο χύθηκαν στα λιβάδια πίσω από το μπαρ, ενώ πίσω τους απόμεινε ένα ρημαδιό πνιγμένο στη βρώμα και στα πατσουλί αρώματα.

Αυτημένοι για την εξέλιξη και με τη δίψα στα χείλη διασχίζουμε ανάστροφα το λιβάδι να βγούμε στο δρόμο. Η ατυχία μας δεν είχε όρια, φτάσαμε στην πηγή και δεν ήπαμε. Πίσω ακούγονταν ο τσακωμός, «ρε πούστη, με κατέστρεψες...», προφανώς είχε ξυπνήσει ο οδηγός, «τα γρούνια...» κλαψούριζε εκείνος, «να πας να γαμηθείς κι εσύ και τα γρούνια...», ακούστηκε γυναικεία φωνή. Φύγαμε απορημένοι.

Ξαναπέρασα μετά από χρόνια, μόνος αυτή τη φορά, με το παλιό μου ford escort, έτρεχα μέσα στο ηλιόλουστο πρωινό του Μαΐου με κατεύθυνση την Ελασσόνα. Ρώτησα για την «Καζαμπλάνκα» στο καφενείο, στην άκρη της Δεσκάτης. Όλοι το ήξεραν, όλοι είχαν γευτεί τις υπηρεσίες του. «Α! το μπαρ, ου πάνε εκείνες οι εποχές... Ωραίες εποχές, δεν έμεινε τίποτα». Έφυγα, από μακριά διέκρινα την μοναδική παραφωνία στα ολάνθιστα λιβάδια του οροπέδιου, το κουφάρι της «Καζαμπλάνκα» κι έκανα μια μικρή παράκαμψη γεμάτος περιέργεια να δω τι απόμεινε από το βεβηλωμένο τέμενος. Δεξιά κι αριστερά της κεντρικής εισόδου οι δύο κοκκοφοίνικες από «νέον» κρέμονταν διαλυμένοι, το καλώδιο με τα περιμετρικά λαμπόνια που σχημάτιζαν το φαντασμαγορικό νυχτερικό περίγραμμα του μπαρ, έμοιαζε με θηλιά κρεμάλας με τις λάμπες σπασμένες. Πλησιάζοντας με πήρε μια απερίγραπτη μπόχα, ο χώρος έζεχνε, σκέπασα τη μύτη και το στόμα με το χέρι μου.

Η «Καζαμπλάνκα» τελικά υπέκυψε στον αναπτυξιακό οργανισμό της υπαίθρου. Έγινε χοιροστάσιο !

tend plus que le grognement des porcs. L'un d'eux s'est coincé sous la chaise d'une entraîneuse, laquelle, avec ses gants noirs jusqu'au coude, son fume-cigarette et sa robe fendue adaptée aux circonstances, s'est retrouvée à galoper comme une princesse indienne sur le dos d'un éléphant. Un autre animal a foncé sur l'estrade, pour se réfugier dans la grosse caisse tandis que le batteur est resté seul, les baguettes à la main, deux ou trois cochons sont passés derrière le bar, l'entraîneuse a franchi avec une agilité admirable l'obstacle du comptoir, mais par malchance, elle a atterri sur le dos d'une bestiole, laquelle prenant conscience de l'agression venue d'en haut, a foncé sous une table, tandis que naturellement, la jeune personne est passée par-dessus entraînant dans sa chute les trois consommateurs interloqués, les verres et les cochons.

L'offensive avait duré quelques minutes, les cochons par une issue quelconque se sont répandus dans les prés tandis que derrière eux ne restait plus qu'une bicoque noyée dans la crasse et les effluves de patchouli.

Affligés par le déroulement des événements et toujours assoiffés, nous avons traversé la prairie dans l'autre sens pour retrouver la route. Mais notre malchance était sans limites. Arrivés à la source, nous n'avons pas bu. Derrière, on entendait une dispute: «Connard, tu m'as tout foutu en l'air!» De toute évidence, le chauffeur s'était réveillé, il pleurnichait «Les cochons...». «Va te faire voir, toi et tes cochons...» a dit une voix féminine. Nous sommes repartis perplexes.

Quelques années plus tard, je suis repassé par là, seul cette fois, dans ma vieille Ford Escort; je filais par un beau matin ensoleillé du mois de mai, en direction d'Elasson. Dans un café, à côté de Deskati, j'ai demandé ce qu'était devenu le *Casablanca*. Tous le connaissaient, tous avaient profité de ses services. «Ah, le bar, oh, c'est fini ce temps là... c'était le bon temps. Il n'est rien resté». J'ai repris la route, de loin j'ai aperçu la seule fausse note sur les prairies toutes fleuries du plateau, le cadavre du *Casablanca*, et j'ai effectué une petite déviation, curieux de voir ce qui restait du temple profané. À droite et à gauche de l'entrée principale, les deux cocotiers en néons pendouillaient, disloqués, le fil électrique aux lampions, qui soulignait le contour fantasmagorique du bar, ressemblait à la corde d'un gibet, avec ses lampes cassées. En approchant, j'ai été assailli par une puanteur indescriptible, l'endroit empestait, j'ai mis la main devant mon nez et ma bouche.

Le *Casablanca* avait finalement cédé à l'essor économique des campagnes. Il était devenu une porcherie!

